

Warszawa, dnia 24 lipca 2020 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER FINANSÓW

FN1.054.15.2020.GJRG

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu RP

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na interpelację nr 7985 posła na Sejm RP Pana Jarosława Rzepy *w sprawie wsparcia dla osób pokrzywdzonych w związku z tzw. kredytami frankowymi*, przekazuję poniższe stanowisko, po zasięgnięciu opinii Rzecznika Finansowego oraz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes UOKiK).

Na wstępie pragnę wyrazić pogląd, iż Minister Finansów dostrzega i zawsze uznawał za niezwykle ważny problem, że zobowiązania z tytułu walutowych kredytów mieszkaniowych mogą stanowić istotne obciążenie dla niektórych kredytobiorców, w szczególności ze względu na wzrost wartości kapitału kredytu w relacji do wartości nieruchomości na skutek zmiany kursu walut.

W kontekście powyższego chciałbym wskazać, że Komitet Stabilności Finansowej powołał Grupę Roboczą ds. Ryzyka Walutowych Kredytów Mieszkaniowych (dalej: Grupa Robocza), w skład której, oprócz przedstawicieli Ministerstwa Finansów, weszli reprezentanci Narodowego Banku Polskiego, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego oraz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. W następstwie prac Grupy Roboczej została podjęta uchwała nr 14/2017 Komitetu Stabilności Finansowej z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie rekomendacji dotyczącej restrukturyzacji portfela kredytów mieszkaniowych w walutach obcych.

Pragnę także zauważyć, iż w ramach wdrażania poszczególnych rekomendacji Komitetu Stabilności Finansowej, Minister Rozwoju i Finansów podwyższył wagę ryzyka do 150% dla ekspozycji zabezpieczonej hipoteką na nieruchomości mieszkalnej, w przypadku której wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiągniętych przez dłużnika. Odnośne zmiany zawarte zostały w przepisach rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie wyższej wagi ryzyka dla ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach z dnia 25 maja 2017 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1068), które obowiązuje od dnia 2 grudnia 2017 r. Podwyższenie wagi ryzyka spowodowało, że banki stosujące standardowe metody szacowania wymogu kapitałowego muszą posiadać więcej kapitałów własnych, aby utrzymać współczynniki wypłacalności.

Innym przykładem podejmowanych działań jest wydawanie od 2015 r. rozporządzeń w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego (PIT i CIT) od niektórych dochodów (przychodów) związanych z kredytem hipotecznym udzielonym na cele mieszkaniowe. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 marca 2020 r., opublikowane w Dzienniku Ustaw pod pozycją 548, które weszło w życie w dniu 31 marca 2020 r. Zaniechanie poboru podatku dochodowego, analogicznie jak w przypadku obowiązującego do końca 2018 r. rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 21 listopada 2017 r.)¹, obejmuje między innymi umorzone osobom fizycznym wierzytelności z tytułu kredytów zaciągniętych na własne cele mieszkaniowe i zabezpieczonych hipotecznie, udzielonych przed dniem 15 stycznia 2015 r. przez podmioty, które podlegają nadzorowi państwowego organu nadzoru nad rynkiem finansowym, uprawnione do udzielania kredytów na podstawie odrębnych ustaw. Rozporządzeniem z dnia 27 marca 2020 r. objęto dochody (przychody) uzyskane w okresie od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2021 r. Dzięki temu w sytuacji, gdy na skutek braku możliwości realizowania zobowiązań wobec podmiotu udzielającego kredyt, został on w całości lub w części umorzony przez tę instytucję, państwo poprzez zaniechanie poboru podatku de facto zwalnia od podatku uzyskany przez osobę fizyczną przychód z tytułu umorzonego zobowiązania.

Ponadto, przedstawiciele Ministerstwa Finansów aktywnie uczestniczyli w posiedzeniach, powołanej w ramach sejmowej Komisji Finansów Publicznych, podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia m.in. ustawy o zmianie ustawy o wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy oraz o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Projekt ten został wniesiony do Sejmu RP 2 Sierpnia 2017 r. (druk sejmowy nr 1863) przez Pana Prezydenta.

Celem projektu była m.in. zmiana mechanizmu zapewnienia wsparcia finansowego osobom, które na skutek obiektywnych okoliczności znalazły się w trudnej sytuacji finansowej, a jednocześnie są zobowiązane do spłaty rat kredytu mieszkaniowego stanowiącego znaczne obciążenie dla ich budżetów domowych. Przepisy uchwalonej 4 lipca 2019 ustawy weszły w życie 1 stycznia 2020 r. Ustawa wprowadziła zwiększenie wysokości maksymalnego wsparcia z 1500 zł do 2000 zł miesięcznie oraz wydłużenie okresu pomocy z 18 do 36 miesięcy. Ponadto wprowadzono możliwości częściowego umorzenia zwracanych środków, które są przekazywane w 144 równych, nieoprocentowanych miesięcznych ratach, płatnych do 15. dnia miesiąca (po terminowym wpłaceniu pierwszych 100 rat, pozostałe 44 raty zostaną umorzone). Dodatkowo ustawa wprowadziła nowy instrument wspierający - pożyczkę na spłatę pozostałej części zadłużenia – w przypadku sprzedaży kredytowanej nieruchomości po cenie niższej niż wartość zobowiązania z tytułu kredytu mieszkaniowego. Wysokość pożyczki na spłatę zadłużenia nie może przekraczać kwoty 72 000 zł. Ponadto w ustawie przewidziano możliwość uzyskania wsparcia, jeżeli wartość

¹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 21 listopada 2017 r. w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od niektórych dochodów (przychodów) związanych z kredytem hipotecznym udzielonym na cele mieszkaniowe (Dz. U. poz. 2167).

wskaźnika RdD² przekracza 50% (wcześniej 60%), oraz zaproponowano dwukrotne podwyższenie, wynikających z ustawy o pomocy społecznej, kwot dochodów na jednego członka rodziny lub na osobę samotnie gospodarującą, które będą umożliwiały otrzymanie wsparcia. Ustawa wprowadziła również nową definicję kredytu mieszkaniowego, rozszerzając zakres beneficjentów, którzy mogliby skorzystać ze wsparcia.

W zakresie zagadnień poruszonych w interpelacji pragnę również wyjaśnić, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez Rzecznika Finansowego, kwestia postanowień umownych stosowanych przez banki w zawieranych z konsumentami umowach kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej stanowi przedmiot zainteresowania Rzecznika Finansowego w zasadzie od momentu rozpoczęcia działalności urzędu. W czerwcu 2016 r. Rzecznik Finansowy opublikował raport będący szczegółową analizą prawną w zakresie umów kredytów indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej³. Rzecznik Finansowy podkreślił wyraźnie, że co do zasady zamieszczone w umowach lub regulaminach kredytów zawieranych z konsumentami zapisy, które zezwalają bankom na przeliczanie rat waloryzowanych (indeksowanych) oraz denominowanych przy posługiwaniu się tabelą kursową wprowadzaną i ustalaną jednostronnie przez bank, na którą konsumenci nie mają wpływu, mogą być uznane za klauzule abuzywne.

W przekazanym stanowisku Rzecznik Finansowy podkreślił, iż z punktu widzenia klientów podmiotów rynku finansowego szczególnie istotne znaczenie miało również ustalenie czy ocena abuzywności postanowienia umownego powinna być dokonywana według stanu z chwili zawarcia umowy czy też może należy uwzględnić również to, w jaki sposób bank w praktyce korzystał z uprawnień przyznanych mu przez określone klauzule umowne. Zważywszy na rozbieżność orzecznictwa w tym zakresie, Rzecznik Finansowy 3 kwietnia 2017 r. wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o podjęcie uchwały w związku z rozbieżnościami w orzecznictwie dotyczącymi przesłanek umożliwiających uznanie postanowień umownych za abuzywne na podstawie art. 385¹ i 385² ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)⁴. W wydanej przez Sąd Najwyższy uchwale z dnia 20 czerwca 2018 r. (III CZP 29/17) jednoznacznie rozstrzygnięto, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Jak dodał Rzecznik Finansowy, wydanie tej uchwały miało istotny wpływ na kształtowanie się pro-konsumenckiego orzecznictwa sądów powszechnych w sprawach dotyczących abuzywności klauzul zawartych w umowach kredytów frankowych, zapobiegając sanowaniu przez sądy niedozwolonych postanowień umownych. Ponadto, w dniu 30 kwietnia 2020 r. Rzecznik Finansowy skierował do Sądu Okręgowego w Warszawie powództwo przeciwko

² Wskaźnik RdD – stosunek wydatków kredytobiorcy związanych z obsługą miesięcznej raty kapitałowej i odsetkowej kredytu mieszkaniowego do miesięcznego dochodu gospodarstwa domowego kredytobiorcy.

³ Link do raportu *Analiza prawna wybranych postanowień umownych stosowanych przez banki w umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej zawieranych z konsumentami*:

https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Raport_RF_Kredyty_walutowe.pdf

⁴ Pełna treść wniosku dostępna jest na stronie internetowej Rzecznika Finansowego:

https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/Wniosek-RF_SN_klauzule_abuzywne_2017.pdf

Raiffeisen Bank International AG z siedzibą w Wiedniu w związku ze stosowaniem przez ten bank nieuczciwych praktyk rynkowych. Rzecznik Finansowy w przedmiotowej sprawie wystąpił na rzecz oznaczonych klientów, którzy uzyskali prawomocne orzeczenie sądowe stwierdzające nieważność kredytu hipotecznego indeksowanego kursem franka szwajcarskiego. Po wydaniu wyroku, bank wezwał ich do zapłaty kwoty wynoszącej blisko 1,5 mln złotych, tytułem tzw. „wynagrodzenia za korzystanie z kapitału”. W ocenie Rzecznika Finansowego roszczenia banku nie znajdowały podstaw prawnych, w związku z czym Rzecznik skorzystał z uprawnienia do wytoczenia powództwa, o którym mowa w art. 26 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2279, dalej: ustawa o Rzeczniku Finansowym) w zw. z art. 12 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2070).

Należy także wskazać, że zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Finansowym do zadań Rzecznika należy podejmowanie działań w zakresie ochrony klientów podmiotów rynku finansowego, których interesy reprezentuje. W celu realizacji tego zadania Rzecznik Finansowy może m.in. występować do podmiotów rynku finansowego w sprawach indywidualnych w związku z nieuwzględnieniem roszczeń klienta przez podmiot rynku finansowego w trybie rozpatrywania reklamacji (art. 25 ust. 1 pkt 1 lit. a w zw. z art. 24 ust. 1 pkt 1 i w zw. z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o Rzeczniku Finansowym) lub przedstawiać sądowi istotny pogląd dla sprawy (art. 28 ustawy o Rzeczniku Finansowym w zw. z art. 63 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego - Dz. U. z 2019 r. poz. 1460). Jak poinformował Rzecznik Finansowy, w toku swojej działalności skierował on wystąpienia interwencyjne do podmiotów rynku finansowego w 1669 sprawach dotyczących niedozwolonych postanowień umownych w umowach kredytów hipotecznych. W poszczególnych latach liczba wystąpień interwencyjnych do podmiotów rynku finansowego w ww. sprawach kształtowała się następująco: 2015 r. – 13, 2016 r. – 234; 2017 r. – 623; 2018 r. – 321; 2019 r. – 273; 2020 r. – 205 (stan na dzień 25.06.2020 r.).

Ponadto, Rzecznik Finansowy w 1392 sprawach dotyczących umów kredytów hipotecznych denominowanych/indeksowanych do kursu franka szwajcarskiego przedstawił sądowi istotny pogląd dla sprawy. W poszczególnych latach liczba przedstawionych sądowi istotnych poglądów w ww. sprawach była następująca: 2016 r. – 97; 2017 r. – 349; 2018 r. – 486; 2019 r. – 372; 2020 r. – 88 (stan na dzień 26.06.2020 r.).

Warto wskazać, że istotną kompetencję Rzecznika Finansowego stanowi także przyznana przez art. 17 ust. 2 ustawy o Rzeczniku Finansowym, możliwość prowadzenia pozasądowego postępowania w sprawie rozwiązywania sporów między klientami podmiotów rynku finansowego a tymi podmiotami. W ramach tej kompetencji Rzecznik Finansowy jest podmiotem uprawnionym do pozasądowego rozwiązywania sporów w ramach wspólnotowego systemu ADR (*Alternative Dispute Resolution*), wpisanym do rejestru prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji na podstawie ustawy z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz. U. z 2016 r. poz. 1823, dalej: ustawa ADR).

Odnosnie do postępowań w sprawie pozasądowego rozwiązywania sporów należy wskazać, że problematyka kredytów denominowanych/indeksowanych kursem waluty obcej, była jednym z najczęstszych tematów sporów, jakie klienci przedstawiali do polubownego rozwiązania.

Na przestrzeni lat, liczby te przedstawiały się następująco: 2016 r. – 122; 2017 r. – 1137; 2018 r. – 1536; 2019 r. – 372; 2020 r. (stan na dzień 30.06.2020 r.) – 221.

Jak ponadto poinformował Rzecznik Finansowy, znaczne zainteresowanie postępowaniem pozasądowym jest z wypadkową co najmniej dwóch czynników. Po pierwsze, postępowanie to, łącząc zalety klasycznej mediacji oraz koncyliacji daje szerokie możliwości kształtowania praw i obowiązków stron przy uwzględnieniu kryteriów pozaprawnych, zwłaszcza przy uwzględnieniu zasad tego postępowania tj. bezstronności, niezależności oraz poufności. To odróżnia postępowanie polubowne od postępowania sądowego, w którym co do zasady jedynym kryterium oceny zasadności roszczeń jest zgodność z przepisami prawa, zaś zakres orzekania jest zdeterminowany zakresem żądania. Ponadto, na liczbę napływających wniosków ma wpływ również wprowadzona z dniem 10 stycznia 2017 r., na mocy regulacji art. 36 ustawy ADR, możliwość przerwania biegu przedawnienia roszczeń objętych wnioskiem o wszczęcie pozasądowego postępowania w sprawie rozwiązania sporu, czym żywotnie zainteresowani są liczni klienci banków.

Rzecznik Finansowy deklaruje, że w dalszym ciągu będzie monitorował sytuację dotyczącą kredytobiorców, którzy zawarli umowy kredytów denominowanych/indeksowanych kursem franka szwajcarskiego, reagując zgodnie ze swoimi ustawowymi kompetencjami na wpływające do niego indywidualne wnioski dotyczące interwencji wobec podmiotu rynku finansowego, przedstawienia sądowi istotnego poglądu w sprawie, jak również w przedmiocie przeprowadzenia postępowania w sprawie pozasądowego rozwiązania sporu. Rzecznik Finansowy będzie również na bieżąco prowadził analizy orzecznictwa polskich i europejskich sądów oraz rozwiązań legislacyjnych przyjmowanych w innych państwach.

Ponadto, należy również wskazać na działalność Prezesa UOKiK, który podejmuje działania w ramach kompetencji określonych w ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. 2020 poz. 1076 z późn. zm.; dalej: ustawa o uokik). W szczególności wszczyna i prowadzi postępowania administracyjne (postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone oraz postępowania wyjaśniające), jak również podejmuje inne działania przewidziane w ustawie o uokik, m.in. kieruje do przedsiębiorców wystąpienia w trybie art. 49 a ustawy o uokik. Prezes UOKiK wspomaga również konsumentów w ich sprawach indywidualnych na etapie postępowania sądowego poprzez przedstawianie, na podstawie art. 31 d ustawy uokik, sądom istotnych poglądów w tych sprawach, jeśli uzna że przemawia za tym interes publiczny. Jak poinformował w przekazanym piśmie Prezes UOKiK, w latach 2016-2020 wydał ok. 2000 takich poglądów. Prezes UOKiK jednocześnie podkreślił, że ochrona interesów

konsumentów posiadających kredyty lub pożyczki hipoteczne wyrażone w walucie obcej były, są i pozostaną jednym z priorytetów Prezesa UOKiK.

Poza wskazanymi powyżej postępowaniami, Prezes UOKiK przedstawia sądowi istotny dla sprawy pogląd w sprawach dotyczących ochrony konkurencji i konsumentów. Uprawnienie to, jak wskazał Prezes UOKiK, pozwala m.in. na wyrażanie stanowiska w odniesieniu do klauzul niedozwolonych obecnych w wykonywanych umowach, które nie mogą być zakwestionowane w trybie administracyjnym. Prezes UOKiK aktywnie korzysta z tego uprawnienia. Dotychczas Prezes UOKiK przedstawił setki istotnych poglądów w sprawach indywidualnych, z czego zdecydowana większość dotyczyła problematyki wykonywania przez banki umów kredytów oraz pożyczek hipotecznych denominowanych i indeksowanych (waloryzowanych) do walut obcych, w szczególności franka szwajcarskiego. W opisywanych przypadkach Prezes UOKiK m.in. dokonuje analizy treści postanowień znajdujących się w umowach, w tym także możliwych skutków w przypadku uznania ich za abuzywne. Prezes UOKiK stoi na stanowisku, że niemożliwe jest zastąpienie abuzywnych postanowień przepisami dyspozytywnymi ani zmiana ich treści przez sądy. W istotnych poglądach Prezes UOKiK podkreśla, że abuzywne postanowienia nie są wiążące dla konsumentów już w chwili zawarcia umowy. Co nie mniej istotne, Prezes UOKiK zwraca również uwagę, że przypadku, gdy rodzą się wątpliwości co do możliwości dalszego wykonywania umowy po wyłączeniu z niej niedozwolonych postanowień, sądy rozpatrujące tego typu sprawy, mogą rozważyć stwierdzenie nieważności umowy, o ile konsumenci akceptują tego typu rozwiązanie oraz są przygotowani na jego konsekwencje. Mając na względzie skalę i społeczne skutki omawianego zjawiska, Prezes UOKiK wydał 3 generalne stanowiska podsumowujące i omawiające problematykę (1) klauzul waloryzacyjnych, (2) klauzul określających przesłanki zmiany oprocentowania, (3) klauzul odnoszących się do ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (UNWW), zawartych w umowach kredytowych.

W dniu 23 grudnia 2019 r. Prezes Urzędu wydał stanowisko w sprawie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 (*Dziubak vs Raiffeisen Bank International AG*) i jego skutków dla umów zawieranych w obrocie konsumenckim⁵. Również Ministerstwo Finansów 3 października br. opublikowało na stronie internetowej Informację nt. orzeczenia TSUE (<https://www.gov.pl/web/finanse/informacja-nt-orzeczenia-tsue>), z której wynika, że wyrok ten jest zgodny ze stanowiskiem Polski prezentowanym przez Rząd podczas postępowania przed TSUE. Stwarza on wiele możliwości tym kredytobiorcom, którzy posiadają niedozwolone klauzule w swoich umowach, aby osiągnąć korzystne rozwiązanie w sądzie. Jeśli dany bank stosował niedozwolone klauzule to powinien ponieść tego konsekwencje - nie ma przyzwolenia na łamanie prawa.

Ponadto Prezes UOKiK uczestniczy również w przygotowaniu stanowisk Rzeczypospolitej Polskiej w postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczących wniosków prejudycjalnych sądów krajowych odnoszących się do przepisów prawa Unii

⁵ Link do komunikatu: <https://finanse.uokik.gov.pl/chf/stanowisko-prezesa-uokik-ws-dziubak-vs-raiffeisen-bank-international-ag/>

Europejskiej, chroniących interesy konsumentów, w tym kredytobiorców kredytów odnoszących się do walut obcych. Jednocześnie warto wskazać, że w 2015 r. UOKiK uruchomił stronę internetową działającą pod adresem: <https://finanse.uokik.gov.pl/>, dedykowaną konsumentom - kredytobiorcom kredytów i pożyczek odnoszących się do walut obcych. Strona stanowi kompendium wiedzy o aktualnej sytuacji na rynku usług finansowych. Urząd publikuje na niej m.in. wydawane decyzje, informacje o prowadzonych postępowaniach, streszczenia wyroków sądów w sprawach dotyczących kredytów odnoszących się do franków szwajcarskich.

Przedstawiając stanowisko odnośnie do zagadnień będących przedmiotem interpelacji, mam nadzieję, że powyższe wyjaśnienia okażą się wystarczające.

Z upoważnienia Ministra Finansów,
Piotr Nowak
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie
Finansów
*/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/*